תצא ב

א. בסיום פרשתנו מעתיק רש"י „תמחה את זכר עמלק" ומפרש: „מ־איש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה[1] שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה"[2].

בהשקפה ראשונה — בא רש"י להשמיענו שמחיית זכר עמלק פירושה (לא רק הריגת הבנ"א דעמלק, אלא) גם מחיית הבהמה. ומוכרח הוא ב־פשש"מ — דאם לאו הכי הרי נזכר שם עמלק (על הבהמה). ועוד דבנ"א אינם „זכר עמלק" אלא עמלק עצמו.

וצלה"ב: מה בכלל קשה בהתיבות „תמחה את זכר עמלק" שהוזקק רש"י לפרשן[3]? ואם נאמר שרש"י מפרש (לא פי' התיבות שבכתוב, אלא) קושטא דמילתא איך הוא מחיית זכר עמלק — הו"ל לפרש זאת לעיל בפ' בשלח[4] שנאמר בה „אמחה את זכר עמלק", ומדלא פרש"י כלום בפעם הראשונה, מוכח דהן פי' התיבות והן אופן מחיית זכר עמלק הוא מובן ופשוט גם לבן חמש למקרא — וא"כ ל"ל לרש"י לפרשו כאן[5].

עוד יש לדייק בדברי רש"י:

א) מכיון שחידושו של רש"י כאן הוא שמחיית זכר עמלק הוא „אפילו על הבהמה" — למה (מעתיק מהכתוב בשמואל[6] ו)כותב גם „מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק"[7].

ב) למה לא הביא רש"י גם סיום הכתוב „מגמל ועד חמור"[8], מאחר שגם הם „זכר עמלק", ואינם בכלל „משור ועד שה", כדמוכח מקרא דשמואל ד־מפרטו בפ"ע[9].

ג) „מאיש ועד גו' שה" קרא הוא, (כנ"ל), ובכ"ז לא כתב רש"י, כדרכו בכ"מ „כדכתיב", או כיו"ב.

ד) אחרי שמבאר רש"י „שלא יהא שם של עמלק נזכר אפי' על הבהמה", מוסיף „לומר בהמה זו כו'" — ולכאו' הוי כפל לשון.

ה) בראש פירושו מעתיק רש"י גם התיבות „תמחה את" — והרי לא נחית לפרש אלא מהו „זכר עמלק".

---

1) ש"א טו, ג.

2) ראה מכילתא ס"פ בשלח. פס"ז כאן עה"פ ובשלח שם. אבל ראה לקמן הערה 17. ברמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"ד וכן בחינוך מצוה תרד הזכירו רק מחיית האדם (ולא הבהמה) — ראה מנ"ח שם.

3) ומובן דאין לומר שזהו מפני שכן דרשו רז"ל (ראה בהערה הקודמת) שהרי א) אין רש"י מביא דרשות רז"ל רק במקום שנוגע לפשש"מ, ב) דרשה זו אי' (גם) במכילתא פ' בשלח וא"כ הו"ל לרש"י להביאה בבשלח שם, וכבפנים.

4) יז, יד.

5) ועפ"ז מובן שאינו מספיק התירוץ דהוקשה לי' כמ"ש בגו"א „דאל"כ . . הוי למיכתב תהרוג את עמלק מאי תמחה את זכר עמלק" — דא"כ הו"ל לפרש בפעם הא' בבשלח, כבפנים, ומוכרח לומר דכאן ישנה קושיא דאינה שייכת בפ' בשלח.

6) כדלעיל הערה 1.

7) וכמו שהוא בספורנו כאן.

8) ולהעיר שבדרשת רז"ל (ראה לעיל הערה 2) הוזכר „גמל זה של עמלק".

ב. והביאור בזה:

בהציווי ד"תמחה את זכר עמלק" קשה בפשש"מ: "זכר עמלק" פירושו הוא הזכרון של עמלק; והציווי "תמחה את זכר עמלק" הוא למחות זכרון של עמלק ממקום הזכרון היינו ממחשבתו ולבו של אדם. ואי"מ: איך שייך ציווי למחות "זכר עמלק" ממחשבתו, והול"ל "זכר עמלק לא יהי' על לבך" או "תסיר מלבך" וכיו"ב, היינו שלא יחשוב ע"ד עמלק ברצון, אבל אינו "בעה"ב" על מחשבתו שלא "יפול" במח' "זכר עמלק".

וע"ד מרז"ל [*8] ג' עבירות אין אדם ניצול מהם בכ"י הרהור עבירה כו'.

ואדרבא: כשנזכר על הציווי זה עצמו מזכיר את עמלק.

בשלמא בפ' בשלח נאמר "כי מחה אמחה את זכר עמלק" — שהקב"ה ימחה את זכרו של עמלק. הקב"ה (שהוא כל יכול) מבטיח שימחה וישכיח את זכר עמלק ממחשבתם ולבן של בני אדם[9]. אבל בפרשתנו שה"ציווי הוא אל בני ישראל — "תמחה את זכר עמלק", קשה, כנ"ל, איך יכול האדם למחות זכרון שבמחשבתו ושבמחשבת של כל בנ"א אשר "תחת השמים"?

וזה בא רש"י לפרש ולבאר: הציווי הוא לא על מחיית זכרון עמלק ממחשבת האדם, כ"א — למחות כל הדברים המזכירים שמו של עמלק[10]: "משור ועד שה שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה", שעי"ז (ובדרך ממילא) יישכח סו"ס[*10] זכרון עמלק גם ממחשבתו ולבו של האדם[11].

---

*8) ב"ב (קסד, סע"ב). וראה תניא פי"ב. — בתניא מעתיק גם ההמשך "ועיון תפלה" (אבל אינו מעתיק הסיום "ולה"ר") — וי"ל דכוונתו לפי' התוס' שם דעיון תפלה היינו העדר "לכוון בתפילתו היטב", שמזה מוכח דאין ניצול ממח"ז אפילו בזמן קצר דתפלתו. — ומזה מובן גם בגדו"ד.

9) בפירש"י בשלח (שם): "לכך אני מזהירך שתפץ אני למחותו", ובראי"ם שם: לא שאמחה אותו אני דא"כ מאי ושים באזני יהושע.

אבל י"ל שזה שמזהיר את יהושע הוא דבני' צריכים ללחום נגדם ולמחותם ע"י הריגתם שיהרגום הם (ולא שאמחה ואהרוג אני), אבל מחיית "זכר עמלק" מלב האדם הוא ע"י הקב"ה — "מחה אמחה וגו'".

10) וראה רא"ם ובאר מים חיים (לפירש"י) כאן. וראה רד"ק ומהר"י קרא (ש"א שם).

ומה שברש"י שם פי' "שהיו בעלי כשפים ומשגין עצמן ודומין לבהמה" — הרי פירש"י בנ"ך אינו כ"כ בדיוק בתכלית ע"פ פשש"מ כמו בפירושו עה"ת* (וכמש"כ דוגמאות בזה במ"א**).

*10) להעיר ממחז"ל דעלה במחשבה ונתקיים דהמת ישתכח מן הלב (פסחים נד, ב). וראה ברכות נח, ב. — ואין לומר דזהו רק בבנ"א (דזיל בתר טעמי') שהרי בברכות מביא קרא דכלי אובד.

11) משא"כ ע"ד ההלכה מדכתיב "זכר"

---

*) הטעם ע"ז י"ל, כי כמו דשיטת רש"י עה"ת לפרש רק פשש"מ י"ל הטעם מפני דבן חמש למקרא ואינו שייך רק לדרך הפשט, משא"כ בן עשר, שלכן פרש"י על המשנה וגמרא הוא לא רק פשט (אף שאינו ע"ד השקו"ט כהתוספות) — כשגדל הבן חמש כ"כ עד שלמד כמה פעמים כל החומש ומתחיל לימוד נ"ך — גדל ג"כ בהבנתו (כמו שבפשטות נתקרב לשנות בן עשר) ושייך ללימוד יותר מפשש"מ לבד.

**) ראה לקו"ש ח"ה ע' 180 הערה 3. לעיל ע' 6 הערה א'. להערה 34. לקו"ש ח"ג ע' 92 הערה 42. ועוד.

ג. ועפ"י הנ"ל, דרש"י נחית לפרש תיבת וענין "זכר (עמלק)", דהיינו תוכן הציווי על מחיית הזכרון (ולא רק להשמיענו פרט נוסף בזכר עמלק (שהוא כולל גם בהמה), כדמשמע לכאו' מכללות לשונו דרש"י), מובן מה ש־כותב גם (תחילת הכתוב) "מאיש ועד גו'":

במלחמת מדין שבה נצטוו "נקום נקמת בנ"י מאת המדינים"[12], נאמר בה "כל הטף בנשים גו' החיו לכם"[13]. גם בנוגע ל"אשה" שבזה נאמר "וכל אשה גו' הרוגו", הרי מפורש הטעם: כי "הן הנה היו לבנ"י למסר מעל גו' ותהי המגפה בעדת ה'" שבסיבתם היתה המגפה, דמשמע מזה, דלולי זאת היו גם הנשים בכלל ד"החיו לכם" — כמו ה"טף בנשים" — אף שהי' הציווי לנקום ולהרוג את המדינים. ועד"ז הי' מקום לומר גם במלחמה דמחיית עמלק, שגם היא היתה ע"ד נקום נקמת בני ישראל[14], וכמו שמקדים (בפרשתינו) "זכור את אשר עשה לך עמלק גו' אשר קרך גו' ויזנב בך גו'", ולכן "תמחה את זכר עמלק גו'"[15], והייתי סבור לומר שחייבים למחות (להרוג) את האנשים, אבל הנשים והטף "החיו לכם"[16]; לכן מבאר רש"י (בהביאו תחלת הכתוב): הציווי כאן הוא למחות "זכר (עמלק)" — וזה כולל "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק".

אולם (סיום הכתוב) "מגמל גו'" אין צורך להביאו, כי מובן הוא מאליו, דכיון שהציווי להרוג משור ועד שה מפרש רש"י הטעם (לא מפני "דכתיב" בשמואל כו', אלא) מפני שכאן נאמר "זכר" ולכן צ"ל "שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה", פשוט שכל הבע"ח שלהם בכלל זה.

ד. אך עדיין אי"מ: לפי פי' רש"י שהטעם הוא "שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' כו'" קשה: הרי נקרא שמו של עמלק לא רק על בעלי חיים, אלא גם על נכסים אחרים, כגון בתים ושדות וכרמים ואפילו מטלטלין — ולמה כתב רש"י רק דנצטוו למחות את הבהמה, ולא הי' הציווי להשמיד כל נכסיהם, "שלא יהא שם עמלק" נזכר גם על הדומם?

("שבכלל זכר הוא הכל") למדו רק שצריך להרוג גם הנשים. ראה חינוך שם.

12) במדבר לא, ב.

13) שם לא, יח.

14) ולהעיר שכמו שמצינו במלחמת מדין "נקום נקמת בנ"י" (שם, ב), "נקמת ה' " (שם, ג), עד"ז במלחמת עמלק שבסוף פ' בשלח נאמר "מלחמה לה' בעמלק" (וראה פירש"י שם), ובפרשתנו "זכור אשר עשה לך גו'". וראה ספורנו כאן: "להנקם מעמלק כו'".

15) אבל אין ללמוד ממלחמת ז' עממין, מלחמת א"י שבזה נאמר "לא תחי' כל נשמה" (שופטים כ, טז) כי הטעם שם הוא "למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם" (שם יח), שזהו דוקא בא"י. ראה בארוכה לעיל ע' 84.

16) וגם במלחמת חובה ד"עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" (רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"א) שהוא משו"נ "כי תבואו מלחמה גו'" (בהעלותך י, ט), ש"למדך תורה הבא להרגך השכם להרגו" (פרש"י משפטים כב, א), בפשטות זהו רק בנוגע לאנשים אבל נשים וטף שלא "באו להרגך" אין להרגם (ראה לעיל ע' 83 שם הערה 27 ובשוה"נ שם). ועפ"ז להעיר שגם עמלק בא למלחמה על ישראל וא"כ קס"ד שבמלחמת נקמה נגדו הרי"ז בדוגמת הנ"ל ד"השכם להרגו" רק האנשים שבאו להרגך.

לכן מוסיף רש"י "לומר בהמה זו משל עמלק היתה", ובזה מתרץ קושיא הנ"ל: מחיית עמלק צריכה להיות בדברים המעוררים הזכרון ע"י ש־יאמרו עליהם "זו משל עמלק היתה", וזה שייך רק בבע"ח ולא בנכסים אחרים [17].

והביאור בזה:

בבהמה (ובכללה כל הבע"ח) א"א לעשות בה שינוי גמור שלא יהי' ניכר כלל מציאותה הקודמת, או שינוי שאינו חוזר לברייתו, ובפרט שאסור לצער את בע"ח [18] וא"כ א"א לעשות בה שינוי המצער. ומזה מובן, שגם כאשר תצא הבהמה לרשות בעלים חדשים, מאחר שאין שייך בה שינוי גמור נשאר עלי' רושם של בעלים הראשונים. ובטבע האדם להזכר על ידה שמם של בעלי' הקודמים. ולכן בהמת עמלק גם כשתעבור ל־רשות ישראל מכיון שלא תשתנה (שינוי גמור) מציורה הקודם, יאמרו עלי' "זו משל עמלק היתה", ולא יימחה שמו של עמלק.

משא"כ בנכסים אחרים — אין הכ־רח ל"מחות" אותם, ודיו וצריך — ע"פ פשש"מ — שינוי באופן שלא יזכירו הנכסים שם עמלק. ואולי י"ל דדברים אלו, מאחר שאינו מוכרח שי־שארו לעולם במציאותם הקודמת, הנה ע"י שינוי הרשות — שנכנסו לרשות אחרת ואפשר לשנותם, אין בטבע ה־אדם לומר עליהם אח"כ "זו של . . היתה". נכסים אחרים (דבר דומם וכו', אפי' אם חשובים הם, כגון אבנים טובות ומרגליות "מאחר שיכולים לשנותם") אין מציאותם קיימת עד

---

17) במדרש תהלים (מזמור ט, ז. הובא בילקוט שם): "תני בשם רבי אלעזר שבועה נשבע הקב"ה . . שלא להשאיר זכר עמלק לא נין ולא נכד . . שלא יאמרו אילן זה של עמלק הי' . . שנא' אבד זכרם המה". ולכאו' משמע מזה דמחיית עמלק שייך לא רק בבע"ח אלא גם באילן כו'.

אבל: א) המדובר שם הוא לא בציוי שעל בנ"י במחיית עמלק אלא "נשבע הקב"ה . . שלא להשאיר", מה שיעשה הקב"ה. (וכ־בכתוב שלפניו "שמם מחית" ובמדרש שם (הובא בפירש"י שם): שנא' מחה אמחה גו' *). ב) ועיקר: כפשטות דרז"ל הנ"ל אינו מדובר בכלל על איבוד אילן כו' של עמלק אלא "שלא להשאיר . . לא נין ולא נכד" של עמלק ועי"ז יאבד (גם) זכרם "שלא יאמרו אילן זה של עמלק כו'" שהרי אין מציאות עם עמלק. (אבל ראה במדרש תהלים באבער דשם הוא באו"א קצת). ולה־עיר מרבינו בחיי ס"פ בשלח ד"המלחמה וה־שלל הכל יהי' אסור בהנאה כו'".

וע"פ הנ"ל אפ"ל שגם במכילתא ופס"ז בשלח שם כ"ה הפירוש, (שאין הכוונה בזה "שלא יאמרו גמל זה של עמלק" שימחה גם הבע"ח של עמלק, כ"א שע"ז שלא יניח "נין ונכד" של עמלק יאבד זכרם גם מהבע"ח שלהם) **, שהרי אי' שם אותה

---

*) וכן הביא רש"י בס"פ בשלח (ששם מדובר ב"מחה אמחה") הכתובים דתהלים שם.

**) ועפ"ז אין המכילתא וכו' מקור דפרש"י דילן, ולא כמ"ש מהר"י פערלא (לסהמ"צ רס"ג) ח"א רסב, א. ועוד, דמקור פרש"י זה הוא מהמכילתא בס"פ בשלח.

המימרא בשם ר' אלעזר (אלא שמוסיף "המו־דעי") וע"ד אותו הל' "נשבע הקב"ה אם אנית" (אלא שמסיים "שלא יאמרו גמל זה של עמלק" במקום "אילן זה"). אבל בפס"ז כאן הוא באו"א.

18) ראה לקו"ש ח"ו ע' 150, ובהערה 42.

כדי כך [19] שייקרא עליהם שם הבע־לים הראשונים לעולם.

וזהו שמוסיף רש"י „לומר בהמה זו משל עמלק היתה", שעי"ז מובן למה לא נצטוו למחות כל נכסי עמלק מלבד הבהמה (הבע"ח), כי דוקא עלי' שייך זכרון עמלק, ורק במחייתה יימ־חה שמו של עמלק.

וההכרח (גם) בפשש"מ כאן על אתר שלא כל נכסי עמלק מאבדים — דא"כ הול"ל בקרא ל' „חרם", עדמש"נ לעיל בעיר הנדחת *[19].

ה. ע"פ הנ"ל בשיטת רש"י בפש־ש"מ יתורץ מ"ש במג"א [20] „הנה בית המן נתתי לאסתר". לכאו', מכיון ש־המן הי' מזרע עמלק — „המן הא־גגי", הרי חייבים היו למחות את זכרו, ואיך קבלה אסתר את ביתו [21] ?

לפי שיטה הנ"ל ניחא: לא הי' בזה איסור כי (זה שנקרא שמו של המן על הבית — „הנה בית המן נתתי לאסתר" — הי' רק בעת ה־נתינה, אבל כשנכנס לרשותה של אסתר) לא נקרא עוד „בית המן" ולא אמרו עליו [22] בית זה של המן הי' [23].

---

19) ולהעיר מהכלל ע"ד ההלכה ד„כל העומד כו' כזרוק דמי" (פסחים יג, ב) „כשרוף דמי" (מנחות קב, ב) ועוד בכמה ענינים — ראה כתובות נא, א. ב"ק עו, ב. חולין עב, ב — אף דשאני בהנ"ל דעומד הוא ע"ז שתעשה בו הפעולה משא"כ כאן אינו ודאי דעומד להשתנות, כ"א דשייך בו.

*19) ראה יג, טז־יח. וע"פ האמור בפנים מובן זה ששאול השמיד רק הבע"ח. ומש"כ בבחיי (שם) מ„ובביזה לא שלחו את ידם" — רש"י לשיטתי' ופירש שם (אסתר ט, יו"ד) „שלא יתן המלך עין צרה בממון" — מוכח דלולא זאת היו שולחים ידם.

20) ח, ז.

21) וכמו שהקשה מהר"י פערלא בסהמ"צ רס"ג ח"א ע' 523. וע"י"ש כמה תירוצים:

א) ע"פ הידיעות (רמב"ן וראב"ם) שמצות מחיית עמלק הטיל הכתוב על המלך, ולכן אז לא הי' נוהגת מצוה זו.

ב) אחשורוש קנה כל נכסי המן וטיהרו ברשות אחשורוש ולא נחשב כשל עמלק. ע"ד עמון ומואב טיהרו בסיחון (גיטין לח, א — הובא בפירש"י חוקת כא, כו).

ג) ע"פ מה שאי' בירושלמי (יבמות פ"ב ה"ו) „וכי בן המדתא הוא" (בתמי') — שהכוונה שלא הי' „בן המדתא" (מזרע עמלק), אלא הכתוב יחסו אחר רשע „צורר בן צורר".

אבל ע"פ פשש"מ (שיטת רש"י) אין לומר כל הנ"ל: א) כיון ש„זכור את אשר עשה לך גו' לא תשכח" — ציוי לכאו"א, כן הוא בנוגע להכתוב בין זל"ז. ב) לשון הכתוב הוא „בית המן נתתי לאסתר", משא"כ בחוקת (שם) „כי חשבון עיר סיחון גו'". ג) ע"פ פשש"מ הי' המן מזרע אגג.

22) ומ"ש רש"י שם: „ומעתה הכל רואים שאני חפץ בכם" דלכאו' משמע דכוונתו בנתינת הבית היתה שיהי' נראה שבית המן נמסר לאסתר, והרי ע"ז נזכר לכאו' שם (המן) עמלק, אין זה קושיא כי: א) זהו רק בעת הנתינה כששם המן עדיין נקרא על הבית (וכבפנים) אבל לא לאחר זמן, ב) זה עצמו חלק מפעולת מחיית (כחו וזכרו של) המן.

23) ויש להביא סמוכין לזה מדיוק ל' המדרש (הובא בב"י סי' תר"צ ד"ה כתב הא"ח): „כי מחה אמחה את זכר עמלק אפי' מעל העצים ומעל האבנים" (ע"כ"ש בב"י שמהגדה זו „יש שרש" להמנהג ד„כשמזכיר הקורא שם המן ובניו מנקשין התינוקות באבנים או בלוחות עץ שבידם וכתוב בהם שם המן ובניו וע"י הניקוש הם נמחקים") — דלכאו' למה רק „מעל העצים ומעל האבנים" — דהול"ל למחות לגמרי זכר עמלק ע"י השמדת העצים והאבנים

ומכש"כ וק"ו: עצם הציווי "זכור את אשר עשה לך עמלק גו' לא תשכח" — מזכיר את עמלק, ובכ"ז אין בזה סתירה — ע"פ פשש"מ, כנ"ל — כי כשיזכור וימחה — ה"ז הדרך שסו"ס ישכח זכר עמלק לגמרי [24].

ואכו"כ בנתינת בית המן.

וא"ו. והנה לאחכ"ז תמוה: איך אפשר לימחות זכרו של עמלק והרי מה שאירע לעמלק — הוא כמה פרשיות בתורה [25], ואדרבא נצטווינו [26]: רק השמר לך גו' פן תשכח גו' ופן יסורו מלבבך. וכן, כנ"ל, הציווי דפרשתנו הוא, כל' הכתוב "זכור את אשר עשה לך עמלק".

ועכצ"ל (גם בפשש"מ) דאסורה זכירת עמלק לשם זכירה, ומחוייבת זכירת עמלק לשם מחיית זכרו. ולא עוד אלא שלכתחילה מנהג הוא לכתוב שמו על עצים ואבנים בשביל למחותו ע"י הקשה [27], שהרי א"א לו לקיים מצות תמחה את זכר [28] עמלק מבלי שיכתבו תחלה [29].

ולהעיר שעפ"ז צ"ע בנוגע לגונב מעני ע"מ לשלם תשלומי כפל כי יודע שלא יקבל באופן אחר [30], הקונה חמץ בפסח ע"מ לקיים "תשביתו" [31], עושה ע"ז ע"מ לקיים אבד תאבדון [32]. ואכ"מ.

ז. מ"מ[ינה] של תורה" שבפירש"י: מבואר בחסידות [33] דקליפת עמלק בעבודה הי"ע הקרירות, "אשר קרך בדרך" — שמקרר את האדם [34] שלא להתפעל מאלקות כו' [35], ומחיית זכר עמלק היא ע"י העבודה דקב"ע [36].

עצמם, ומוכרח מזה שהם עצמם אי"צ למחות, כ"א הזכר שעליהם. וראה תו"ת כאן.

24) אלא שעפ"ז צ"ע ממדרז"ל (הובא גם ברמב"ם סוף הל' מגלה) דימי הפורים לא יבטלו — דא"כ גם זכר עמלק לא יבטל. וראה מנ"ח (מצוה תרג): ואפשר אף בביאת משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל כו' מ"מ הזכירה יהי' תמיד מ"ע.

וצ"ע שכותב זה בדרך אפשר — והרי עפמש"כ הרמב"ם במצות הריגת ז' אומות (סהמ"צ מ"ע קפז — בכמה דפוסים נשמט מפני הצענזור — הובא בחינוך מצוה תכ"ה) לכאורה, ודאי הוא.

25) ולכאורה מצינו כה"ג דע"ז הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה (סנה' סג, ב) — שאני התם דפי' טעמי' בשאילתות (יתרו סוף שאילתא גב) "הואיל ומשתרי למקרי' בתורה אישתרי", היינו דהתורה הוציאתה מכלל האיסור, משא"כ כנדו"ד הרי סו"ס לא ימחה זכר עמלק.

26) ואתחנן ד, ט. ובמשנה (אבות פ"ג, מ"ח) דאפילו דבר אחד ממשנתו כו'.

27) ראה לעיל הערה 23.

28) משא"כ מצות פחיית זרע עמלק — ולכן צ"ל ההסברה בסהמ"צ (שם) דאעפ"כ נקרא "נוהג לדורות".

29) ובאופן כזה אפשר לקיים המצוה — גם לאחר ש"יכרת עמלק מכל וכל" — ראה לעיל הערה 24.

30) ב"מ סא, ב. ובנ"כ.

31) עיין תוס' פסחים (כט, סע"ב) מל"מ לרמב"ם ריש הל' חו"מ. ועוד.

32) ראה סהמ"צ להרמב"ם מל"ת ב שהזהירנו מעשות ע"ז לעבוד. ועד"ז בחינוך (מצוה כז) וברמב"ן — הובא בחינוך שם.

33) ד"ה והי' כאשר ירים תר"פ אות ג. ד"ה זכור וד"ה והי' כאשר ירים תרצ"ד (קונטרס כה). ועוד.

34) וכדרז"ל בתנחומא (פרשתנו ט) הובא בפרש"י כאן "ל' קור".

35) ראה גם תו"א ד"ה זכור (פה, א ואילך). וראה לקו"ש ח"ו ע' 104 (סי"ג ואילך).

36) ראה ד"ה והי' כאשר ירים משה תר"פ אות ד'. וד"ה הנ"ל תרצ"ד בסופו. וראה לקו"ש ח"ג בשיחה לפ' זכור.

ודבר זה מרומז בפירש"י:

עמלק וראשית גוים (ז' אומות, ז' מדות) עמלק יכולים לפעול בעיקר בזלעמ"ז: בז' מדות דנפה"א ובכל נפה"ב[37] ועד — שאין השם שלם (רק י' ה' — ולא ו' ה', ז"מ דלמע') ואין הכסא שלם[38] (כס, בלא אלף, אין אלופו של עולם נגלה בההעלם וכסוי דהעולם, אף דהשמים כסאי והארץ הדום רגלי (שרפרף)).

ובאדם — ה"ז "איש ו(המקבל) אשה" — דנקרא כן ע"ש המדות[39], וכשהם בקטנות — ה"ז "עולל ויונק"[40] ובנפה"א שלו "משור ועד שה" — בתוקפה, או (בחלישות) בקטנות[41].

ולכן צריך למחות את זכר עמלק "מאיש ועד . . שה",

וכיון שיש פעולת ובחי' עמלק ב"גוים" — שה"ה "ראשית גוים" וג"ז צריך למחות ובפרט שלעת"ל נאמר[42] "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד",

לכן נאמר בקרא גם "מגמל ועד חמור" (משא"כ בפירש"י שענינו ה"שייך לפשש"מ).

אבל בבחי' דומם שהיא העבודה דקב"ע ("אם לא שויתי ודוממתי"[43] — ביטול וקב"ע), בזה אין לעמלק אחיזה, ואדרבה ע"י בחי' קב"ע וביטול נעשית מחיית זכר עמלק גם מבחי' "איש ועד . . שה". ונעשה השם שלם וה"כסא שלם.

(משיחת ש"פ תצא תשכ"ה)

---

37) דרושים עה"פ ראשית גוים עמלק.
38) תנחומא תצא בסופו — הובא בפירש"י ס"פ בשלח.
39) לקו"ת שה"ש כה, א. ד"ה חביב אדם ה'ש"ת.
40) ראה רשימות הצ"צ לאיכה (א, ה) ע' 8, מילואים ע' 71.
41) ראה לקו"ת ויקרא ב, ד. אמור לז, א. קונטרס התפלה ע' 20.
42) צפני' ג, ט.
43) תהלים קלא, ב.